

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Dit versendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4467	12 september 1991

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 56/91)
56

1. Hierbij doe ik U loekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één
Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DTS/91/095/4467, d.d. 12 september 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
36/91

(Afgesloten 121200 SEP 1991)

Kroatië

De gevechten in Kroatië blijven aanhouden en concentreren zich op dezelfde gebieden als de afgelopen dagen het geval was. Nog steeds wordt strijd gevoerd om de plaats Okucani aan de snelweg Zagreb-Belgrado. Volgens Kroatische verklaringen hebben Kroatische (para-)militaire organisaties deze snelweg inmiddels weer onder controle. Daarnaast is ook sprake van voortdurende beschietingen in het Dalmatische kustgebied, met name rondom de steden Zadar en Obrovac ten westen van Knin, de "hoofdstad" van de Krajina.

In de hoofdstad van Slavonië (Oost-Kroatië), Osijek, hebben EG-waarnemers pogingen gedaan om een door alle partijen gerespecteerd staakt-het-vuren te bewerkstelligen. Hiertoe zouden onder meer gesprekken zijn gevoerd met commandanten van federale eenheden (JNA) en Servische strijdgroepen in de regio. De betrokken waarnemers hebben zich echter vooralsnog weinig optimistisch betoond over de kans op een duurzame wapenstilstand in deze regio.

Desondanks moet enige betekenis worden toegekend aan het feit dat de EG-waarnemers kennelijk door de Serviërs worden aanvaard als de facto bemiddelaars. In Slovenië is gebleken dat de waarnemersmissie geregeld goede diensten heeft kunnen verrichten bij het vestigen van contacten en het wegnemen van wantrouwen tussen de JNA en Sloveense functionarissen. Ondanks het feit dat de tegenstellingen in Kroatië meer gecompliceerd zijn dan in Slovenië, is het denkbaar dat de missie ook hier een soortgelijke rol kan gaan spelen.

Gisteren heeft een potentieel zeer gevaarlijk incident plaatsgevonden, waarbij ook de EG-afgeztant Wijnaendts en het plaatsvervangend hoofd van de EG-waarnemersmissie Kusters waren betrokken. Zij bevonden zich in gezelschap van hoge vertegenwoordigers van de Generale Staf van de JNA en de Kroatische regering aan boord van een JNA-helikopter, die op weg was naar Okucani om aldaar te overleggen omtrent een staakt-het-vuren. Bij de landing werd de helikopter vanuit de Kroatische stellingen beschoten en getroffen. Hoewel mogelijk sprake was van een vergissing, geeft dit incident eens te meer aan met hoeveel risico's het bemiddelingswerk in Kroatië omgeven is, zelfs indien alle betrokken partijen in beginsel instemmen met een wapenstilstand.

Volgens een melding van de Kroatische regering is Kroatië niet langer in staat de doorvoer van olie uit Kroatische havens via een pijpleiding naar Servië en andere delen van Joegoslavië voort te zetten. Hoewel zij suggereerde dat de JNA verantwoordelijk was voor het beschieten van de betreffende pijpleiding bij Sisak, bestaat het vermoeden dat hier sprake is van een bewuste actie van Kroatië. Deze heeft mogelijk als doel de economische situatie in Servië te verslechteren. Ook zou verband kunnen bestaan met aanvallen van Servische strijdgroepen in de omgeving van Sisak in de afgelopen dagen. Aangezien echter een deel van deze olie in Servië wordt geraffineerd ten gunste van de JNA, moet er ook rekening meer worden gehouden dat Kroatië met deze handeling beoogt de mobiliteit van de JNA te beperken.

Tegen deze achtergrond is vermeldenswaard dat zich de laatste dagen bij de Kroatische leiding een standpuntsverharding lijkt af te tekenen. Zij meent blijkbaar dat een escalatie in de militaire confrontatie met de JNA en de Servische strijdgroepen onvermijdelijk is en lijkt zichzelf niet kansloos te achten. Deze verharding is mogelijk ingegeven door de groeiende invloed van de extreem-nationalistische stroming in Kroatië, die van mening is dat de tot voor kort door president Tudjman gevoerde gematigde politiek slechts Servië in de kaart heeft gespeeld.

Indicatief voor de houding van de Kroatische regering is het feit dat zij gisteren afwijzend heeft gereageerd op een voorstel van federaal minister van Defensie Kadijevic. Hierdoor zouden normale leefomstandigheden van de JNA-militairen in Kroatië, een normaal verloop van de transit van JNA-materieel uit Slovenië door Kroatië en de vervanging van JNA-dienstplichtigen die hun diensttijd hebben voltooid kunnen worden geregeld. De Kroatische regering heeft echter gesteld dat op deze voorstellen pas kan worden ingegaan als de JNA zich onmiddellijk zal terugtrekken in de kazernes. Indien hieraan niet zal worden voldaan, zal de JNA in Kroatische ogen als "illegale bezettingsmacht" worden beschouwd.

De JNA heeft de afgelopen weken diverse malen geklaagd dat JNA-konvoeien en treinen die uit Slovenië teruggetrokken materiaal vervoeren, in Kroatië zijn tegengehouden. Daarbij zouden in sommige gevallen arrestaties van militairen en plunderingen hebben plaatsgevonden. Hoewel in de meeste gevallen geen schuldige werd aangewezen, ligt het voor de hand dat Kroatische (para-)militaire organisaties hierbij in belangrijke mate betrokken zijn. De defensieleiding heeft gesteld dat als gevolg hiervan de terugtrekking uit Slovenië tijdelijk is komen stil te liggen, maar tegelijk benadrukt dat de JNA zich aan de termijn van drie maanden, waarbinnen de terugtrekking zou moeten zijn voltooid, te willen houden. Daarom heeft zij gedreigd met harde tegenmaatregelen als opnieuw dergelijke incidenten zouden plaatsvinden. Dit zou, zeker tegen de achtergrond van de Kroatische opstelling, de relatie tussen de JNA en de Kroatische autoriteiten ernstig kunnen schaden.

Recentelijk is gemeld dat in een aantal gevallen eenheden van de JNA in Slavonië zijn/worden vervangen door Servische Territoriale Verdedigings (TO-)eenheden. Er zijn geen aanwijzingen voor een mobilisatie van de TO in Servië en het moet derhalve om vrijwilligers gaan, mogelijk ook uit door Serviërs beheerste gebieden in Kroatië. Indien bevestigd, geeft deze melding aan hoe intensief in ieder geval op sommige plaatsen de samenwerking tussen de JNA en de Serviërs is geworden. Overigens zijn TO-eenheden vaak op dezelfde wijze opgeleid en uitgerust als de JNA, zodat het voor buitenstaanders (zoals de EG-waarnemers) moeilijker wordt te onderscheiden welke eenheden in een bepaald gebied tegenover elkaar staan.

Een functionaris uit de door Serviërs beheerste streken in Oost-Kroatië heeft deze week gesteld dat alle bewoners die de regering in Zagreb hebben ondersteund zullen worden ontslagen, ongeacht hun nationaliteit. "Eerlijke" Kroaten en Hongaren zouden niets te vrezen hebben, maar leden van de Kroatische politiek, de Kroatische regeringspartij en de belangrijkste partij van de Hongaarse minderheid zouden hun rechten worden ontnomen. Deze uitlating vormt niet alleen een illustratie van de positie die de Serviërs in deze gebieden bezitten, maar geeft met name ook aan dat zij Kroatische voorstellen voor autonomie van de Servische gebieden binnen het Kroatische staatsverband afwijzen.

Federale overheden

De voorzitter van het federale presidium, de Kroaat Mesic, heeft de JNA er gisteren opnieuw van beschuldigd zich buiten de Grondwet te stellen. Naar zijn mening voeren delen van de JNA zelfs een "veroveringsoorlog" in Kroatië. In verband hiermee droeg hij het leger opnieuw op zich binnen 48 uur terug te trekken in de kazernes.

Vorige week had Mesic zich reeds in soortgelijke bewoordingen uitgelaten. Deze eerdere uitspraak, die (gelet op het feit dat het presidium de formele opperbevelhebber van de JNA is) formeel juist is, maar in het licht van de controversen tussen de JNA en de Kroatische regering in feite pro-Kroatisch is, heeft geen effect gesorteerd. Het is dan ook waarschijnlijk dat ook de opstelling van Mesic verband houdt met de veranderende benadering van het conflict door de Kroatische leiders, waarmee Mesic in nauw contact staat.

Servië

De Servische regering heeft scherp geprotesteerd tegen de afsluiting van de olietoevoer door Kroatië. Zij beschuldigde Kroatië van een "economische oorlog" en maakte bekend dat twee Servische raffinaderijen zullen moeten sluiten. Het is overigens opmerkelijk dat Servië nu de Kroatische autoriteiten beschuldigt van economische oorlogvoering, aangezien juist Servië vorig jaar het economische conflict tussen beide republieken op gang heeft gebracht met de nationalisering van alle Kroatische bedrijven in Servië, met name een brandstofconcern. Mogelijk heeft de Servische opstelling tevens tot doel de verantwoordelijkheid voor de verslechterende economische situatie in Servië zelf bij Kroatië te leggen. Ook is denkbaar dat de huidige situatie in een later stadium zal worden gebruikt ter ondersteuning van de Servische wens een Kroatische havenstad te verwerven om niet van het buitenland afhankelijk te zijn. Enkele weken geleden werd in dit verband de verovering van Zadar als doel genoemd. Daarnaast lijkt de Servische regering met het nieuws van de sluiting van de raffinaderijen in Servië van de gelegenheid gebruik te willen maken om de relatie tussen Kroatië en de JNA verder te verslechteren.

Er zijn in toenemende mate meldingen van onrust in en rond Kosovo, de door een grote Albanese meerderheid bewoonde voormalige autonome provincie van Servië. Afgelopen dinsdag werd een grote protestdemonstratie tegen het afschaffen van het middelbaar onderwijs in de Albanese taal met harde hand uiteengeslagen door de (Servische) politie. Tevens werd dezer dagen melding gemaakt van een vuurgevecht aan de Albanees-Joegoslavische grens, waarbij vier Albanese militairen om het leven zouden zijn gekomen. Beide meldingen wijzen erop dat de etnische tegenstellingen in Kosovo zich steeds verder verscherpen en binnen afzienbare tijd zouden kunnen escaleren.

De EG-conferentie

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Separovic, die naar verwachting vandaag in het kader van de EG-vredesconferentie in Den Haag een ontmoeting zal hebben met zijn collega's van de andere Joegoslavische republieken en van de federale regering, heeft gisteren verklaard dat vredesgesprekken in zijn ogen zinloos zijn zolang het geweld in Joegoslavië aanhoudt. Hij verzocht de EG opnieuw een oproep te doen aan alle strijdende partijen het geweld te staken. De opstelling van Separovic onderstreept, zeker tegen de achtergrond van de Kroatische houding, dat de kans dat op de vredesconferentie de basis kan worden gelegd voor een politieke oplossing van de tegenstellingen in Joegoslavië, nog steeds klein is.

De Verenigde Staten

In het kader van de CVSE-mensenrechtenconferentie in Moskou heeft de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Baker de opstelling van de JNA en Servië scherp veroordeeld. Hij waarschuwde hen dat zij zich met hun huidige handelwijze steeds verder isoleren van Europa. Met deze uitslating sluit de Amerikaanse regering aan bij de opstelling van de EG. Tot op heden heeft zij zich voortdurend terughoudend opgesteld met betrekking tot Joegoslavië en ingestemd met de actieve rol die de EG in deze kwestie speelt.

Conclusie/voorzicht

De militaire situatie in Kroatië is in essentie nauwelijks gewijzigd. In politiek opzicht is een verharding van het Kroatische standpunt ten opzichte van de JNA en de Servische strijdgroepen te constateren. Dit vormt een ernstige bedreiging voor de EG-vredesconferentie, in het kader waarvan vandaag een bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken van Joegoslavië en de Joegoslavische republieken zal plaatsvinden. Het is mogelijk dat op termijn de EG-waarnemersmissie de strijdende partijen nader tot elkaar brengt. Een onverminderd, mogelijk zelfs in heviger mate, voortduren van de gevechten in Joegoslavië ligt echter meer in de lijn der verwachtingen.